

Sayın Rektör, Değerli Konuklar,

Türk Sosyal Bilimler Derneğinin düzenlediği Onuncu Sosyal Bilimler Kongresine hoş geldiniz. İki yılda bir, ODTÜ'nün artık gelenekselleşen desteğiyle, Kongre ve Kültür Merkezinde yapılan Kongrelerimizin bu kez ayrı bir anlamı ve özelliği var. Onuncu Kongre, TSBD'nin kuruluşunun 40. yıldönümünde yapılıyor. TSBD'nin önem verdiği bir başka etkinliği olan Genç Sosyal Bilimciler yarışmasının Ödül törenini de bugün 10. Kongrenin Açılış oturumunda yaparak, bu yıldönümünü kutlamaktan yönetim kurulu adına mutluluk ve kıvanç duyduğumuzu belirtmek isterim.

Bugün, tüzüğünde belirtilen kuruluş amacı doğrultusunda, Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla değişik nitelikte çalışmalar yapan TSBD'nin bu 40 yıllık serüveninin önemli sayılabilecek dönüm noktalarını sizlerle paylaşmak istiyorum.

1967 yılında Şerif Mardin, Ergun Özbudun, Deniz Baykal ve Faruk Loğoğlu tarafından Sosyal Bilimler Derneği adıyla kurulan derneğimiz, sırasıyla

Şerif MARDİN	1967 – 1970
Oğuz ARI	1970 – 1972
Bozkurt GÜVENÇ	1972 – 1974
Süleyman Çetin ÖZOĞLU	1974 – 1975
ve tekrar Bozkurt GÜVENÇ'in	1975 – 1977

Dernek başkanlığını üstlendikleri ilk on yıllık faaliyet döneminde, özellikle 'sosyal bilimler alanında ampirik araştırmaların çoğalmasını özendirmek, araştırma ve yayın yolu ile Türkiye'nin düşünce hayatına katkıda bulunmak" amacı doğrultusunda faaliyet göstermiştir.

Derneğin kuruluşu ile birlikte gerçekleştirdiği ilk ve en kapsamlı araştırma İzmir'de yürütülmüştür. 1967'de başlayarak üç yılda tamamlanan bu araştırma, bugün bile, sosyal bilimlerde 'disiplinler arası' çalışmalara örnek teşkil edecek nitelikte öncü bir yapıt olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırmayı gerçekleştiren isimler arasında, her biri yaptıkları çalışmalarla Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesinde çok önemli roller üstlenmiş olan değerli bilim insanları, derneğin kurucu başkanı Şerif Mardin ile birlikte Mübeccel Kıray, Oğuz Arı, Emre Kongar, Ruşen Keleş ve Çiğdem Kağıtçıbaşı bulunmaktadır. İzmir'de sosyal değişimin çeşitli boyutlarını ortaya koyan araştırmanın sonuçları, daha sonra bir kitap dizisi olarak Derneğin ilk yayınları arasında yer almıştır.

Süleyman Çetin Özoğlu'nun yürüttüğü Sosyal Bilimler Eğitiminin Geliştirilmesi projesi ve İlhan Tekeli hocamızın gerçekleştirdiği İç Göç araştırması da 1970'li yılların ilk yarısında dernek çatısı altında yürütülen çalışmalar arasındadır. Bu dönemde ayrıca, 'sosyal bilimler ders kitapları dizisi' adıyla bir dizi yayın yapıldığı gözlenmektedir.

Nermin ABADAN-UNAT 1977 – 1984
Türköz ERDER 1984 – 1986

Derneğin ikinci on yıllık dönemi, hem bazı ilklerin gerçekleştirilmesine tanıklık edilen bir dönem olmuştur; hem de Türkiye'nin genelde üniversitelerin, özellikle de sosyal bilimlerin 12 Eylül 1980 askeri rejimiyle aldığı ciddi darbenin etkisiyle, çeşitli zorlukların yaşandığı bir dönem.

Belirtilmesi gereken ilklerden biri, derneğin isim değişikliğidir. 1978 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla Dernek adına "Türk" sıfatının eklenmesine izin çıkması sonrasında, bugün de kullanılan ismine kavuşarak, Türkiye çapında faaliyet gösteren bir dernek olma yolunda önemli bir adım atmıştır.

1978 yılında ayrıca, TSBD'nin 'Türk sosyal bilimcileri ile yabancı meslektaşları arasında yakınlaşma ve işbirliği sağlamak, ortak çalışma olanakları yaratmak' amacı doğrultusunda Uluslararası Sosyoloji Derneği (International Sociological Association)'ne üye olması da bir başka önemli gelişmedir. Bugünde sürdürülen bu üyelik çerçevesinde, Uluslararası Sosyoloji Derneğinin düzenlediği toplantılara katılmanın yanı sıra, TSBD'nin düzenlediği uluslararası nitelikteki bazı toplantılar için Uluslararası Sosyoloji Derneğinin desteğini sağlama olanaklarından yararlanılmaktadır.

Bu dönemde gerçekleştirilen bir başka ilk ise, bugün Onuncu'sunu düzenlediğimiz Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin Birinci'sinin Haziran 1980'de bugün olduğu gibi o gün de ODTÜ'de yapılmasıdır.

Yine bu dönemde, araştırma ve yayın faaliyetlerine ağırlık verilmiş, yapılan araştırmalar düzenlenen çeşitli toplantılarla kamuoyu ile paylaşılmıştır. Türk toplumunda kadının konumu ve sorunları, aile yapısındaki değişim, kentleşme sürecine ilişkin çalışmalar, bu araştırmaların ağırlık noktalarını oluşturmuştur.

Ergun TÜRKCAN 1986 – 1996

1986'da TSBD yönetim kurulu başkanlığı görevini üstlenen ve on yıl süre ile bu görevi sürdüren Ergun Türkcan hocamızın başkanlık dönemine denk geldiği söylenebilecek üçüncü on yıllık dönemin, TSBD'nin gelişimi açısından önemli bir aşamaya tekabül ettiğine kuşku yoktur. Yine bir dizi ilkin gerçekleştiği bir dönem olmasının yanı sıra, 12 Eylül darbesinden olumsuz etkilenen sosyal bilimler topluluğu açısından, bu dönemde TSBD'nin akademik faaliyet ve araştırmaların üniversite dışında da sürdürülmesine olanak sağlayan bir çatı görevi gördüğünü vurgulamak gerekir. Bu dönemin ilk yıllarında gerçekleştirilen araştırmalar ve yapılan bir dizi seminer ve yayın, TSBD'nin bu görevi başarıyla yerine getirdiğinin kanıtlarını oluşturmaktadır.

Genç sosyal bilimcileri özendirmek amacıyla 'Genç Sosyal Bilimciler Yarışmaları' ilk kez, Derneğin kuruluşunun 20. yılı münasebetiyle 1987 yılında yapılmıştır.

Bir başka dikkat çekilmesi gereken gelişme, 12 Eylül sonrasının olumsuz etkilerinin azalmaya başladığı bir süreçte, 1989 yılından itibaren Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin düzenlenmesine yeniden başlanmasıdır. 1989-1995 döneminde düzenli olarak üç yılda bir yapılan Kongrelere sunulan bildirilerden yapılan seçkiler çeşitli dergilerde ya da derleme kitaplarda yayınlanarak, sosyal bilimlerin gelişmesine Kongrelerin yaptığı katkının kalıcı olması yolunda çaba gösterilmiştir.

1992 yılında ise TSBD, Bakanlar Kurulu kararı ile "kamu yararına çalışan dernek" niteliğini kazanmıştır. Bu statünün kazanılmasında gösterdiği çabadan dolayı dönemin yönetim kurulu başkanı Ergun Türkcan ile birlikte Rona Aybay'ın katkılarını zikretmek ve şükranla anmak gerekir.

Oğuz OYAN 1996 – 2004 **Korkut BORATAV 2004 – 2006**

Dördüncü ve şimdi noktalamakta olduğumuz son on yılı ise, TSBD'nin gerçekleştirdiği etkinlikleri çok daha istikrarlı biçimde sürdürdüğü ve çeşitlendirdiği bir dönem olarak nitelemek sanırım gerçekçi olacaktır. 1997'den itibaren iki yılda bir düzenlenmeye başlanan Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin yanı sıra, Genç Sosyal Bilimciler ödülleri de düzenli aralıklarla yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca, 2005'den itibaren, her yıl bir uluslararası nitelikte

bilimsel toplantı düzenlenerek, bu toplantılarda yapılan katkıların yayına dönüştürülmesi TSBD'nin önemli etkinlikleri arasında yer almıştır.

Derneğin tüzüğünde yapılan değişikliklerle yönetim yapısının daha geniş katılımı sağlayacak biçimde yeniden yapılandırılması ile birlikte, genç sosyal bilimcilerin de dernek yönetimine katılmaya başlamaları bu dönemde gözlenen bir başka gelişme olmuştur. 2001'de toplanan 7.Kongre'den başlayarak, sunulan bildirilerden yapılan seçkilerin, editörlük görevini üstlenen sosyal bilimciler tarafından derlenerek kitaplar olarak yayınlanmasına başlanmıştır. Genç Sosyal Bilimciler yarışması da yeni bir biçime kavuşturularak, disiplinlerarası çalışmaları özendirmek amacını da güderek, Yüksek Lisans, Doktora tezleri ile tez dışı yayınlanmış ve yayınlanmamış çalışmaları kapsayacak biçimde üç farklı kategoride ödül verilmesi kararlaştırılarak uygulamaya geçilmiştir.

Giderek artan bir ilgi ve katılımın gözleendiği, Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin vurgulanması gereken özgüllüğü ise sosyal bilimlerin tüm disiplinlerinden bilim insanlarının katkılardan bulunması ve farklı görüş ve yaklaşımların özgürce tartışılabilirdiği bir bilim şöleni niteliğini kazanmasını sağlayan çoğulcu niteliği ve yansıttığı zengin çeşitliliğidir.

Disiplinlerarası etkileşime açık olmak, hatta bu etkileşimi bilerek özendirmek açısından 10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, daha öncekiler gibi, sosyal bilimlerin tüm alanlarından katkılarla zenginleşecektir. Kongre'de iktisat, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, tarih, eğitim bilimi, sosyal psikoloji, felsefe, kültür ve sanat, iletişim, toplumsal cinsiyet araştırmaları ve çevre bilimi gibi geniş bir spektrumda bildiriler sunulacaktır.

1980 yılındaki Birinci Ulusal Sosyal Bilimler Kongre'sinde sunulan bildiri sayısının 60 olduğu anımsanırsa, bugün geldiğimiz noktanın belirttiğim ilginin somut bir göstergesi olduğuna kuşku yoktur. Onuncu Sosyal Bilimler Kongresi'ne yapılan bireysel başvuru sayısı yaklaşık 400'dür. Ayrıca, sosyal bilimcilerin kendi aralarındaki iletişimin ve birlikte çalışmanın güzel örnekleri olarak nitelenebilecek örgütlenmiş oturum önerileri sayısında da gözle görülür bir artış söz konusudur. Kongre düzenleme kurulunda görev alan sosyal bilimcilerin titiz çalışmaları sonucunda, üçte biri önceden örgütlenmiş oturum önerilerinden oluşan, toplam 67 oturumda 276 bildirinin sunulacağı Onuncu Sosyal Bilimler Kongresi programı işte böylesi bir zenginliği ve çeşitliliği yansıtmaktadır.

Kongre'de sunulacak bildiri ve yapılacak tartışmaların, Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesi açısından önemli katkılar yapacağını ümit etmeye hakkımız olduğunu düşünmekteyiz. Yaşadığımız dönemin giderek ağırlaşan toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunları göz önüne alındığında, Kongremizin, Türkiye'de ve dünyada yaşanan gelişmelerin tarihsel olarak değerlendirildiği ve geleceğe yönelik dönüştürücü açılımların ele alındığı canlı bir tartışma ortamı sağlayarak bu ilgiyi karşılıksız bırakmayacağını umuyoruz. Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerinin belirgin bir özelliği de, Türkiye'li sosyal bilim insanlarının, bilgi üretim ve tartışma gündemlerine, deyim yerindeyse, bir ayna tutmasıdır. Bu açıdan, 10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresinde sunulacak bildirilerde ağırlıklı olarak, ülkemizin de birçok az gelişmiş ülke ile birlikte yaşadığı neoliberal dönüşüm sürecinde karşılaşılan ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların irdelenecek olması hiç de şaşırtıcı olmasa gerek. Çeşitli oturumlara yansıyan ağırlık verilen konular arasında emek, sendikal yaşam, yoksulluk, toplumsal cinsiyet, demokratikleşme, vatandaşlık ve kimlik sorunları dikkat çekmektedir..

10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresinde Türkiye'deki 47 ve yurtdışındaki 8 üniversite ve diğer araştırma kurumlarından gelen 385 bilim insanı ve araştırmacı bildiri sunacak ve tartışacaktır. Belirttiğim 47 üniversiteden 21'i Türkiye'nin üç büyük kentinde yerleşik devlet ve vakıf üniversiteleri dışında kalan üniversitelerimizdir. TSBD böyle geniş bir çevreden

katılımcılara görüş ve bulgularını sunacakları, geniş bir tartışma sağlamış olmaktan onur ve kıvanç duymaktadır.

10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresini öncelerden ayıran bir başka özelliği de var ne yazık ki. Ne yazık ki diyorum, çünkü Kongre'nin çeşitli oturumları, yakın tarihlerde aramızdan ayrılan Prof. Dr. Cahit Talas, Dr.Füsuk Sayek, kısa bir süre önce kaybettiğimiz değerli hocamız, Prof.Dr.Mübeccel Kıray ile, genç yaşta yitirdiğimiz Dr.Ulus Baker ve Dr.Sevilay Kaygalak'ın anılarına ithaf edilmiştir. TSBD, büyük üzüntü duyduğu bu kayıpların anısına oturumlar ithaf ederek, ülkemizde sosyal bilimlere yaptıkları ve yapabilecekleri katkılara duyduğu saygıyı ifade etmeyi bir borç bilmiştir.

Biraz önce değindiğim, derneğimizin öncü çalışmalarından olan İzmir araştırmasının gerçekleştirenlerden biri olan ve ODTÜ'de sosyal bilimlerin gelişmesinde de önemli rolü olan Mübeccel Kıray hocamızın, sosyal bilimlere yaptığı katkıların, ülkemiz ile sınırlı olmadığını gösteren ve genç sosyal bilimcilere örnek oluşturabilecek bir yönünü de belirtmek istiyorum. Bu aynı zamanda, kendisinin 1960'lı yıllarda Londra Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak bulunduğu sırada öğrencisi, sonra da kısa bir süre için ODTÜ'de meslekdaşı olan bir İngiliz öğretim üyesi dostunun, SOAS öğretim üyesi Prof. Henry Bernstein'in de Mübeccel hocaya duyduğu saygı ve takdir hisleriyle, kaybından duyduğu üzüntüyü, bizlerle paylaşmak isteğini iletmeme vesile olacak. Prof. Bernstein, Kongremize iletmek üzere yazdığı kısa yazıda, Mübeccel Kıray'ı tanımlarken, toplumsal araştırmalar konusunda gösterdiği titizliği belirterek, en şiddetli tartışmalarda bile gençlere gösterdiği bilgelik ve hoşgörünün, kendisi için de her zaman yol gösterici olduğunu özellikle vurgulamakta, kaybından duyduğu üzüntüyü paylaşmaktadır.

Sözlerime son vermeden önce, Derneğimizin kurucularına, kuruluşundan bu yana, yönetim kurullarında başkan ve yönetim kurulu üyesi olarak emeği geçmiş, tüm hocalarımıza teşekkür ediyor, TSBD'nin en zor koşullarda varlığını sürdürmesi için büyük bir özveri ile çalışmış, yakın zamana kadar dernek yönetim kurullarında görev almayı sürdürmüş, birkaç nesil sosyal bilimci için ismi dernekle özdeşleşmiş Türköz Erder'e ve eşi değerli hocamız Necat Erder'e şükranlarımı sunmayı bir görev addediyorum.

Türk Sosyal Bilimler Derneği Yönetim Kurulu adına 10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresini gerçekleştirilmesini sağlayan tüm kişi ve kuruluşlara teşekkürlerimi sunmaktan büyük bir zevk duymaktayım. Özellikle belirtmek gerekirse, ODTÜ Rektörlüğüne, T.C.Merkez Bankası'na, TÜBİTAK'a ve DİSK'e gösterdikleri her türlü destek ve katkıları için teşekkür borçluyuz.

Tüm katılımcıları sevgi ile kucaklıyor, başarılı ve verimli olacağına bir bilimsel etkinliği gerçekleştirmek için verdikleri destek için teşekkür ediyor, başarılar diliyorum.

Dr. Galip Yalman
Türk Sosyal Bilimler Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı
28 Kasım 2007, Ankara